

SLOVENSKI **UČITELJ**

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih in katehetskih društev.**

Leto XVII. 1916. Štev. 10.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Enotna šola. A. Čadež	201
Individualna apologetika. Profesor Ferdo Heffler	204
Ljubezen — našim malim, Učiteljica P.	207
Laž. (Vzgojna učna slika.) Janko Polak	209
Šolstvo v Črnigori. Makso Jovan	210
Vojskovanje nekdanj in sedaj. — a —	211
Vojna zborovanja. A. Čadež	213
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	213
Katehetske beležke	215
Zgledi, uporabni pri katehezi	216
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	217
Vzgoja	219
Raznoterosti	221
Slovstvo in glasba	224

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. oktobra 1916.

Štev. 10.

Enotna šola.

A. Čadež.

Ko se je razpalil ogenj svetovne vojske in je bilo treba postaviti na vzhodu, jugu in zahodu močan jez zoper premoč številnih sovražnikov, so vsaj na videz izginili notranji strankarski boji in prepiri ter kulturno-politični razpori. To se lahko reče o Avstriji in Nemčiji. Sedanje dolgotrajno vojskovanje je pa sprožilo marsikatero novo misel, naziranje in sodbo, ki si bo brez dvoma v večjem ali manjšem obsegu skušala priboriti veljavo po vojski. Ni čuda, če so se zdaj zopet pojavili tudi reformatorji šole. Edinstvu, složnosti in skupnosti nemške armade postavljajo v protitež kot neko nepopolnost raznovrstno mešanico raznih šol, ki jih treba spraviti v edinstvo in enotnost. Enotna šola bodi šola prihodnosti, ta glas se čuje skoraj po vseh nemških pedagoških revijah in tudi po drugih znanstveno-političnih listih.

Pod izrazom »enotna šola« (Einheitsschule) je umevati pravzaprav cel problem šolskih vprašanj in zahtev. Enotna šola naj bi združila otroke vseh stanov, ter torej odstranila stanovske zavode; pri izobrazbi (nadaljnji) naj ne odločuje stan, stališče in bogastvo, marveč nadarjenost otrok. V bodoče se mora tudi najrevnejšemu omogočiti vstop v višje in najvišje šole, če je nadarjen.

Glede načina, kako to zahtevo udejestviti, si pa nemški reformatorji in politiki niso edini. Najbolj se ta namera prilega programu socialne demokracije. Nemški socialni demokratje zahtevajo, naj se šolstvo državno-pravno uredi, naj se ustanove brezplačne, svetne šole z ozirom na darovitost otrok; uprava naj se demokratizira, t. j. naj se k upravi pritegnejo tudi starši. Darovitost se ne ravna in ne presoja po pokolenju otrok ali po bogastvu staršev, marveč po zmožnostih, ki jih imajo od narave.

Liberalni zagovorniki enotne šole se od teh načel seveda precej oddaljujejo: Povečini nočejo svetne šole, marveč skupno šolo z mednarodnim verstvenim poukom; drugi se pa ogrevajo za skupno (Simultanschule) državno šolo z ločenim, verstvenim poukom. Nekateri umevajo pod tipom »Enotna šola« tudi reorganizacijo v tem zmislu, da bi se doseglo neko večje edinstvo vseh dosedanjih raznovrstnih šol, in da bi se vse naslonile na neko skupno in enotno podlago štiri-, šest- in osemletne

izobrazbe. Za prestop v višjo šolsko kategorijo naj bi bila merodajna le nadarjenost.

Kako sodijo katoliški in protiliberalni politiki to novo stremljenje, je razvidno iz sledeče izjave (»Pädagogische Zeitung«, št. 13., 1916): »Za centrum je narodna enotna šola izraz vseh šolskih zahtev, ki nasprotujejo strankinemu programu. Enotna šola je naravnost najkrepkejša negacija verske, cerkvene šole, verskega pouka, privatnih šol, posebne delovne šolske postavodaje, roditeljskih vzgojnih pravic, (po spolu) ločenih šol in še mnogo drugega. Da je enotni šolski ustroj mogoč, ne da bi se teh stvari dotikali, o tem se dá razpravljati.«

Nekateri hočejo, da bi se nemška enotna šola osnovala na podlagi treh skupin:

- a) Temeljna šola od 6.—12. starostnega leta.
- b) Srednja » » 13.—15. » »
- c) Višja » » 16.—18. » »

Šestletna temeljna šola bi odgovarjala sedanji ljudski šoli. Tu bi se podalo jedro splošne izobrazbe. Kdor ne bi šel v srednjo šolo, se prideli delovni šoli. Tu bi se urile praktične zmožnosti. Te delovni šole bi sledile nadaljevalne in nižje strokovne šole; višje strokovne šole bi dobivale učence iz srednje šole. Srednja in višja šola bi bili za bolj nadarjene učence, ki pridejo iz ljudske šole.

* * *

V bavorski zbornici se je koncem marca 1916 tudi razplela razprava o enotnostni šoli. Minister pl. Knilling je izrekel naslednjo sodbo:

»Dvomim, če se bo mogla nova enotna šola pri nas vpeljati. Še bolj dvomljivo je, če bo na korist našemu ljudstvu; ni pa dvoma, da je v teh razmerah in v dogledni bodočnosti nova šola nekaj nemogočnega. Tudi sem prepričan, da imamo pač dovolj vzrokov, da se preizkušenega temelja našega dosedanjega šolskega ustroja držimo tudi vbodoče (Pritrjevanje) in da je ne vržemo v žrelo negotovim načrtom bodočnosti, ki so vteleseni v udrihnici »enotna šola«, saj je ta izraz zagovornikom te šole le neka skupna beseda za razne nasprotujoče si namere.«¹

Prvi in glavni zagovornik nove šole je velik del nemškega učiteljstva, na čelu šolski svetnik in prvoboritelj za delovno šolo — dr. Kerschensteiner. Čudno je, da hočejo uprav moške, ki pripisujejo velike uspehe vojne spretnosti, umetnosti in tehnike povečini sedanjemu šolskemu ustroju, kar naenkrat vse prevreči.

* * *

Kako sodi nemško učiteljstvo o enotni šoli?

Poleti je imelo društvo »Der deutsche Lehrerverein« v Eisenachu zborovanje, kjer naj bi izreklo svoje mnenje o enotni šoli. Najprej so proslavili Luthra, ki so mu poklonili pridevek »der Deutschesten aller Deutschen«. Glede enotne šole se je zbor izrekel za »Nationale Einheitsschule«,

¹ Allg. Rundschau, št. 28.

t. j. za brezkonfesionalno šolo. Vse kar je nemškega, naj hodi v eno in isto šolo brez ozira na verstvo. Ustvari naj se enotno svetovno in življensko naziranje. — Vse to meri zoper versko šolo in zoper vpliv Cerkve na šolo in vzgojo.

Vse drugače sodi katoliško učiteljstvo o enotni šoli. Jasno in določno je stališče društva »Verein katholischer deutscher Lehrerinnen«, ki je imelo skupščino o binkošti v kraju Bingen o. R.

Skupščina je odklonila:

1. izraz »Einheitsschule«, ker je premnogostran;
2. namero, da bi se staršem odvzela svoboda odločevati glede izobrazbe in šolanja otrok;
3. prepoved privatnih šol;
4. zahtevo, da naj bi bila šola skupna (za dečke in deklice) in brezkonfesionalna.

Stališče katoliškega ljudstva in duhovščine glede tega gibanja je jasno. Prof. Wildermann, član pruske poslaniške zbornice, se je v posebnem članku o enotnosti šoli takole izrazil:

»Po sebi je umevno, da je nacionalna enotna šola s svojo brezverstvenostjo ali bolje z brezvero, s skupno vzgojo obeh spolov, z nekrščanskim omejevanjem pravic, ki jih imajo starši, — za kristjana nesprejemljiva... Naše geslo se mora točno in jasno glasiti: Mi brezpogojno odklanjamo narodno enotno šolo! Kot katoličani, kot dušni pastirji, kot prijatelji domovine in ljudstva odklanjamo narodno enotno šolo v vsaki obliki!¹

Na vojnem zborovanju bavarskega centra (sušca 1916) so bile sprejete sledeče točke:

»1. Beseda »enotna šola« je postala udrihnica. Z njo se izražajo najraznovrstnejše namere; zato treba ta izraz opustiti. — 2. Enotno šolo v zmislu socialne demokracije in »nemškega učiteljskega društva« kratkotalo odklanjamo. — 3. Izmed točk, ki so o njih razpravljali prijatelji enotne šole, je treba popolnoma zavreči naslednje: a) zahtevo po skupni šoli; b) zahtevo, naj se ljudska šola podržavi in postavi na svetno stališče; c) prepoved privatnih šol; d) namero, da bi o vzgoji in pouku odločevala samo šola (brez staršev); e) skupno vzgojo obeh spolov.

Vpoštevati bi pa mogli naslednje stvari: a) Ljudska šola je temelj vsega učnega ustrojstva ter jo je treba vsled velikega pomena za ljudsko izobrazbo na vsak način podpirati in negovati; b) pri sprejemu v višje učne zavode je treba odpraviti kakršnokoli protekcijo; c) da se je možno na raznovrstnih učnih in vzgojnih zavodih izobraževati, je velika prednost sedanjega učnega ustroja.

Načrt enotne šole ima pač tudi eno dobro plat, da namreč poudarja motiv pravičnosti: talentu prosto pot! Samo zmožnost odločuje. Za odgovorna mesta v državi naj se izberejo samo najzmožnejši mladi ljudje. Ta

¹ »Theologie und Glaube«, 4. št., 1916.

zahteva je pravična in mikavna, če bi le enotna šola boj proti verstvu opustila!

Z ozirom na vse to izjavljajo nemški katoličani, da so pripravljeni pri velikem problemu sodelovati, toda le pod pogojem, da se verstvena vzgoja ne bo ovirala.

Individualna apologetika.

Prof. Ferdo Heffler.

Kada kod obučavanja i uzgajanja (u širem znamenovanju riječi) udesimo svoj postupak prema individualnim osebinama pojedinoga učenika, onda to nazivamo individualnom obukom, dotično uzgojem. Tako bismo može biti mogli nazvati individualnom apologetikom onaj postupak, kojim se katehet kod suzbijanja vjerskih bludnja obazire na duševne potrebe i rane pojedinoga učenika.

Ali izraz »individualna« apologetika ne će strogo odgovarati tomu postupku u praksi. Ta je apologetika u istinu individualna samo u toliko, što u prvom redu računamo s duševnim potrebama nekoga izvjesnog učenika, koji upravo traži od nas razjašnjenje. No svaki je učenik dijete svoja vremena, svoje okoline, svojih socijalnih prilika. Zato će ona vjerska dvojba, koju nam je priznao pojedinac, biti vjerojatno zajedničko mišljenje i više njih, možda cijeloga razreda ili mjesta; samo što je jedan učenik imao odvažnosti da ga iznese, ali je zato govorio iz srca mnogih drugih. To je razumljivo. Učenik, koji dvoji, saopćit će to redovito drugima, i tako u njima sumnju probuditi. Osim toga možda čita više učenika u novinama ili knjigama istu vjersku ili čudorednu bludnju; nasijedaju istomu opakom društvu; članovi su porodica, koje su podvrgnute sličnim zabrudama i slično. Zato će katehetovo razlaganje i suzbijanje bludnja redovito koristiti množini. Ipak ostajemo kod naziva »individualna« apologetika, jer ona računa u prvom redu s potrebama individua, pojedinca.

Bilo bi suvišno potrošiti jednu samo riječ u dokazivanju, da je individualna apologetika potrebna. Zato ću se ograničiti na to, da pokažem, 1. kako ja taj postupak provodim u praksi, 2. koja me načela kod toga vode i 3. koja se od toga pokazala korist.

1. Otkad obučavam u srednjim školama, ima tomu 16 godina, polažem na individualnu apologetiku najveću važnost. U učiteljskoj školi u svim tečajevima, dotično u 5. do 8. razreda realne gimnazije odredio sam zadnji sat svakoga mjeseca s a m o za apologetiku. U tim satovima niti ispitujem, niti tumačim lekciju. U razrednicu upišem za ovaj sat: »Slobodan razgovor«. Koji učenik ima što pitati, napiše to na papir, dakako bez potpisa, i stavi ga na stol (mizo). Kada dodjem u razred, nadjem 3, 5—10 takovih popirića. Tada pročitam prvo pitanje i pozovem učenike, neka se javi, koji znade na tu objekciju odgovoriti. Skoro uvijek se po koji javi. Ako se ne javi nitko, riješavam ja to pitanje s učenicima oblikom dialoškim. Kad je

pitanje riješeno, upitam djake, je li im stvar sada jasna. Odgovore li jedno-glasno sa »da«, predjemo na ostala pitanja.

Samo se sobom razumijeva, da se imadu izlučiti pitanja smiješna, zatim koja ne stoje u svezi s vjerom, i ona, o kojima će djaci učiti u višim razredima. Upita li učenik nešto, što bi morao znati jer je to već učio, riješit će to drugi djaci, koji se toga sijećaju.

Katehet će pokazati, da ga ne zanima znati t k o pita. Ipak će to veoma često saznati, jer će dotični učenik, koji pita, nehotice upasti u razgovor, drugovi će ga tu i tamo značajno pogledati, ili će se on sam angažirati da njegovo mišljenje pobijedi.

Ala je živahan takav sat! Ne kao da bi djaci bili nemirni. Nego jer svi sudjeluju. Svi su udubljeni u predmet, svjesni, da su svi i svaki pojedinač faktor, s kojim katehet računa, i da slušaju nešto vanredno, što će teško još kada čuti. Pitanje se razvija, interes raste. Dialog je sve življi. Kulminacija. Objekcija je srušena, istina utvrđena. Opće zadovoljstvo sjaji se s lica učenika.

Istina je, da katehet tim postupkom — recimo — »gubi« na mjesec po jedan sat u svakom višem razredu. No to se jedva osjeća. Učivo se stegne na manje važnim mjestima, i stvar je izravnana. A svuda se priznaje, da ima u našim školskim knjigama mnogo toga, što je u knjizi ili radi sustava, ili radi potpunosti i zaokruženosti knjižice, pa se ne samo može, nego i mora izostaviti.

2. Katehet neka dađe učenicima ovaj sat neobično široku slobodu. Neka učenici vide, da se katehet istine ne boji, nego da je upravo traži. Stezavanje (omejitev) učenikove slobode činilo bi dojam, da katehet ne želi biti iskren i otvoren prema svojim djacima, ili da se boji istine. Razborit će katehet znati urediti, da se ta sloboda ne izrodi u drzovitost ili u cjepidlačarenje.

Tema, o kojem katehet raspravlja pred učenicima, neka odgovara njihovoj dobi. Ako igdje, ovdje je potrebna »prudential«. Kad što se naime desi, da je koji učenik prerano dozrio i mnogo više toga znade nego njegovi drugovi. Takovu je objekciju najbolje raspraviti u četiri oka. No češće misli katehet, naročito mladji, da su mu djaci naivniji nego u istinu jesu, pa se boji na javu iznositi delikatnija pitanja. Ali kod većine njih možda već »malitia supplet aetatem«, pa će, ne dobivši v pravo vrijeme pouke, u bludnji živjeti i u njoj se učvršćivati.

Predmeti objekcija bit će najraznovrsniji. Oni će sezati u fiziku, astronomiju, geologiju, psihologiju, anatomiju, povijest i drugamo. Kadšto će se pojaviti učenik, koji je stvar napose proučavao, ili ga je naročito uputio i poslao koji bezvjerac, da kateheta dovede u nepriliku. Zato katehet treba da bude što više spreman i u profanim, osobito prirodnim naukama. Dogodi li se pak, da u kojem pitanju, što ga je djak postavio, nije dosta verziran, neka odgovori najprije na druga pitanja, a na koncu sata neka obeća učenicima, da će im na to pitanje odgovoriti poslije mjesec dana.

Što je razred viši, to treba da katehet veću važnost postavlja na individualnu apologetiku. Da sam ja »habens potestatem«, propisao bih je kao obligatni predmet u najvišem tečaju. Učenik ima sveto pravo na to, da se prije, nego ostavi školu, temeljito uputi u sve ono, što bi mu poslije moglo oslabiti ili slomiti vjeru. Ja sam na pr. svako ljetno govorio učiteljskim maturantima prvi sat ovako: Vi ste evo došli u najviši tečaj. Još ste djaci, pa se možete uputiti u ono, što vam je potrebno. Zato apeliram na vaše poštenje i na vašu savijest, da iznesete sve, što imate na duši. Sad je tomu zadnje vrijeme. Prilike imate dosta. Pa kad bi ipak — ne dao Bog — tko od vas tu priliku zanemario i ostavio ovu školu s oslabljenom ili uništenom vjerom, bio bi cijeli svoj život ožigosan kao farizej, koji se u školi pretvarao. I o tom biste strogi račun pred Bogom polagali, kada biste propustili tu lijepu priliku...

3. A koja je korist od toga postupka? Ovdje mi je teže objektivno govoriti in propria causa. Zato ću se ograničiti samo na fakta.

Do početka 20. vijeka nije bilo u Hrvatskoj političke stranke s takozvanim liberalnim programom. Početkom ovoga stoljeća javila se i ona. Jedna od glavnih njezinih točaka bila je »slobodna« škola. Ta je stranka u svom organu najbezobzirnije ocrnjivala svećenstvo (dakako samo katoličko) in na svaki mogući način kušala, da učiteljstvo otrgne od svećenstva. Osobito je prigovarao taj organ preparandiji zagrebačkoj, koja u istinu šalje narodu više učitelja, nego sve ostale (katoličke). — Preparandija u X., kaže taj organ, šalje u narod učitelje napredne i slobodne; a zagrebačka šalje mračnjake i klerikalce. — Napominjem, da sam ja bio na toj preparandiji katehet kroz cijelo vrijeme te liberalne kampanje. A konac svemu? Hrvatsko učiteljstvo ostalo uz sitne iznimke (z malimi izjemami) vjerno religiji i svećenstvu. Nije se pocijepalo. U našem učiteljstvu ne ima terena za »liberalizam«. Napokon je skrahirala i »liberalna« stranka.

Prije te teške bitke, dok je ona trajala i poslije nje (1901—1916), vladala je na kr. učiteljskoj školi u Zagrebu individualna apologetika. Razbijali su se u školi svi prigovori neoliberalaca. Ostale vjerni svi pripravnici, sada učitelji, opet uz rijetke iznimke. A liberalnomu rovarstvu bijaše odgovor: osnutak Marijine kongregacije, i to na želju i zahtjev samih pripravnika.

Smijemo li, i — ako smijemo — u koliko se te radosne činjenice mogu dovesti u svezu s individualnom apologetikom, koja je do ljetos širila nad učiteljskom školom u Zagrebu svoja moćna krila? Deus scit. Ali moglo bi se na čovječju suditi, da ima ona u tom poslu partem leoninam.

Završujemo sa »Slovenskim Učiteljem« (str. 189.): »Naj se v vse katoliške višje šole vpelje tudi krščanska apologetika,« a mi dodajemo: individualna.

Ljubezen – našim malim.

Učiteljica P.

Počitnice so minile. Začel se je pouk, začeli smo z vzgojo po naših šolah. Tudi najmanjši so prišli, oni nedolžni, ki so jih mamice prvič pripeljale, ki jim je šola nekaj tako velikega, lepega — kot cerkev pri farí. — Blagoslov z vami — naši nedolžni!

S skrbjo in ljubeznijo prihajajo matere, da jih vpišejo. Tesno se drže mali junački materinih kril. Slednji je nekako v zadregi. Ličeca pordevajo. Sram jih je. Revček! Saj ni bil še drugje kot doma. Pač v cerkvi o Velikonoči. Dom mu je daleč v hribih, kjer ni videl ne družbe, ne tujega človeka. Poznal je le očeta in mater in sosedove.

In sedaj — šola! Šola! ... Kako lepo! Vse drugače kot doma. No, to mora biti pač nekaj posebnega — ta šola. Res so mu pravili domači nekaj o šoli, a tako mu jo vendar niso slikali, kakršno vidi sedaj. In še sosedov Jakec, tisti, ki je lansko lefo začel hoditi v šolo, mu je pravil čudne reči o velikem poslopju, o šolski sobi, kjer je polno podob in slik, o velikih oknih itd. Sedaj uvideva, da je še vse drugače, kakor si je vse to sam naslikal v domišljiji. Sedaj je v šoli. Prvikrat. Srčece utriplje, ročica še tesneje stisne materino krilo. Tam pri mizi sedi vodja, precej postaren mož, resnega obraza, z zlatimi naočniki. Kaj takega mali še ni videl. Skoraj bi bil zaklical: »mama,« a mu je glas ostal v grlu, saj so mu že doma naročali: »Bog varuj v šoli kaj izpregovoriti, dokler gospod ne vprašajo.« Tega se je spomnil mali, zato molči. Plašno gleda po drugih, ki se tudi boje kot on. Prihajajo in odhajajo po vrsti, kakor so prišli. Z vsakim — mati. Zdajzdaj bo vrsta nanj. Rad bi pocukal mater, naj stopita malo nazaj, a si ne upa. Kaj, ko bi videl učitelj! Še vpisati bi ga ne hotel, ker je delal nemir precej prvi dan. Potrpi. Naj bo že, kar hoče! Joj! Še samo eden je pred njim! Že odhaja! Sedaj, sedaj pa je sam na vrsti. Kolenca se tresejo in pa srce, to drobno srčece, kako utriplje, kako bije ...

»Kako se piše?«

»Tone Potokar!« odgovori mati.

»Torej, Anton Potokar,« ponavlja in zapiše učitelj. No, kaj takega pa že ne! »Anton Potokar,« ko so ga vendar zmeraj klicali za Toneta Kajžerjevega. — Še rojstvene podatke so napisali.

»Kako je ime očetu?«

Zalesketala je bridka solza v materinem očesu in ihteč je odgovorila: »Očetu? Ga nima več, revček —; in še petero jih je doma, ki ne bodo nikdar poznali svojega očeta. Padel je pri Grodeku. Ubogi črvički, kako jih bom preživela! ... Ker je jokala mati, je zaihtel tudi mali. Spomnil se je očeta; kakor v sanjah je videl njegov žalostni obraz. Bilo je takrat ob slovesu. Vsakega posebej je poljubil na vedro čelce, a njemu je dejal: »Tonče, glej, da se boš pridno učil, ubogal in molil!«

In tako se godi marsikateremu. Cela dolga vrsta, a učitelj mora dostikrat zapisati le imena mater in varihov. Očetov nimajo — revčki, nedolžni, zapuščeni.

Pridite, izvoljeni, mi vam nudimo ljubezen, ki bo nadomestila ljubezen očetovo!

Tam deklica. Ljubka zlatolaska! Z očki Rafaelovih angelcev, le obrazek je blede, shujšan. Sorodnica je prišla ž njo. Nima staršev. Oče je podlegel ranam, dobljenim na polju slave, mati je umrla žalosti. Učitelj zapiše: »Siroti!«

Tudi za sirote je ljubezen naša. Za vse naše male, nedolžne, zapuščene! . . .

Izredno veliko sirot je letos. Nimajo matere, ljubeče in skrbne, da bi jih učila delati križek, da bi vodila neokretno ročico pri pisanju. Nimajo očeta, skrbnega, strogega, da bi svaril, tudi kaznoval, če bi bilo treba. Ne uživajo več sladke ljubezni blagih roditeljev. Vsega tega nimajo. Sirote med sirotami. Ubožci pri revežih! Zapuščeni pri beguncih.

Da pa ne bodo sirote, da ne bodo zapuščeni naši malčki, jih vzemimo vzgojitelji v svoje varstvo. Vsak izmed teh malih naj dobi prostorček v našem srcu. Podarimo ljubezen — našim malim! Ljubezni potrebujejo. Sedaj še posebno, ker nimajo ljubečih staršev. Ne zapirajmo vrat svojega srca njim, ki jih je naš Gospod tako ljubil. Bodimo z njimi otroci, da najdemo pot v ta mlada, angelsko nedolžna srčeca. In če najdemo pot, smo dosegli veliko. Sedaj šele lahko sejemo zlate nauke v to nedotaknjeno zemljico mladih src. In če to seme, ti zlati nauki vzklijejo, če poženejo, če rode sad, ali ne bo obilno poplačan naš trud, naša skrb za te male — zapuščene?

Zato jih pa sprejmimo takoj prvi dan z ljubeznijo. Ljubezen je močna, ljubezen ne pozna ovir, težav in truda. Spomnimo se besed Zveličarjevih: »Kdor sprejme katerega teh malih, mene sprejme.« Torej ljubezen jim dajmo — in vse bo šlo. Kakor ni mogoče življenja brez Stvarnika, tako ni mogoče učitelja brez ljubezni. Ljubezen pozabi nase, vse prenese, vse pretrpi. Z ljubeznijo opominjamo, z ljubeznijo učimo, vadimo, potrpiamo in — če kaznujemo — kaznujmo z ljubeznijo. Ravnajmo se po starem reku: »Lepa beseda najde lepo mesto!« In gotovo je vsaka beseda, izgovorjena z ljubeznijo, lepa beseda, polna dobrote in skrbi za te naše male, nedolžne. Bodimo prepričani, da koristi ena sama ljubezniva beseda — našim malim — več, kakor sto onih, ki so izgovorjene v razburjenosti ali celo z jezo.

Darujmo ljubezen našim malim! Dajmo jim potrebne dušne hrane, da nam ne podivjajo, da nam ne zrastejo sirovi. Posvetimo vso skrb našim nedolžnim, ki se zanje trga svet — hudoben in trd v svojem dejanju. Malim skrb, ker ti so naš bodoči up. Kar bomo sejali, to bomo tudi želi.

Laž.

J. Polak.

Vzgojna učna slika.

Otroci! Danes se bomo pa nekoliko pogovorili o laži. (Opazil sem, da je ta napoved otroke osupnila. Drug drugega so pogledali, nekateri so se malo nasmehnili, pa tudi s komolci so si dajali znamenja. Vsekako dober znak za dovoljen uspeh.)

Ali se je kdo izmed vas danes morda zlagal? — Molk... Nič se ne bojte! Vprašal nisem zaradi tega, da bi iskal lažnike, ali da bi jih hotel strahovati in kaznovati; temveč samo zaradi tega, da se bomo o laži pogovorili in se prepričali, kako grd madež na človeku je laž, in kako zoprna je laž vsevednemu Bogu... »Katinka P. se je že zlagala.« — »Pa se nisem zares! Tekla mi je rekla, da me Pavla kliče, pa mi je Pavla rekla, da ni res.« — »Katinka, zakaj si jo nalagala?« — »Zadnjič je pa ona mene! Rekla mi je, da mi je pal trak iz las, pa mi ni.«

»Otroci, ali je dovoljeno lagati? Kaj pa v šali, ali je dovoljeno?« — »Ne!« — »Zakaj ne?« — »Ker je greh, ker laž ljubega Boga žali. Gospod katehet so rekli, da je vsaka laž grda, ker se potem začnemo kregati; pa tudi stepemo se včasih.« (Taka in podobna so bila mnenja otrok.)

»Gospod katehet so vas pač prav in lepo poučili, zakaj vsaka laž, četudi samo v šali, žali Boga, kajti lažnive ustnice so pred Bogom gnusoba.

Kdo izmed vas se je pa kdaj še hujše zlagal?« — A.....: »Jaz.« (Učenec hitro vstane, pa že v istem trenutku se zopet sesede.) »A....., zakaj se skrivaš?« — »Sramuje se, rdeč je in se boji, ker bo moral povedati,« tako in podobno so govorili drugi otroci. »A....., nič se ne boj! Priznati napako, jo obžalovati in skleniti poplavljanje, to je celo častno, ne pa sramotno. Greh storiti in Boga žaliti — je sramotno; greh priznati in obžalovati, — častno. No, kaj si se pa zlagal?« — A.....: »Skledo sem ubil, pa sem rekel, da je nisem.« — »Kóga pa si nalagal?« — A.....: »Mater.« (»Jej, mater je nalagal!« — Ta vzklik se je čul med deklacijami.) »Pa so ti mati verjeli?« — A.....: »Niso ne!« — »Zakaj pa ne?« — A.....: »Rekli so, da sem rdeč in da sem lažnik.« — »Kaj si pa ti rekel nato?« — A.....: »Tiho sem bil.« — »Si bil kaj kaznovan?« — A.....: »Nič!« — »Ali ti je bilo kaj hudo, da si mater nalagal?« — A..... pokima. (Otroci so bili tihi in mirni, dasi so sicer zelo živahni.) Zato pravim: »Otroci, vseč mi je, da ste bili ves čas tako mirni. A....., ti pa vidiš, da si s tem nisi nič škodoval, ko si priznal napako vpricho nas; pač pa bi te bili morali posvariti tvoja mati, ker si hotel resnico prikriti z lažjo. Če bi bil tudi materi odkrito priznal, kar si zakrivil, ali ne bi bilo bolje? Ali ne bi bilo materi vseč, če bi bil rekel: 'Oh, mati, kaj sem storil? Skledo sem ubil. Odpustite mi; bom pa bolj priden, da bom na ta način škodo popravil!' — Gotovo bi bili mati veseli, če bi bil tako govoril. — Otroci! Če se kateremu izmed vas kaj takega pripeti, le odkrito priznati in prositi odpuščenja; boste zmerom laže izhajali, kakor z lažjo; saj veste, da ima laž kratke noge, da ne ostane brez kazni.«

To je treba tudi dejansko pokazati v šoli. Otroka, ki prizna resnico, ne kaže kaznovati, pač pa poučiti in posvariti.

»Kdo izmed vas je še kóga nalagal?« — J.....: »Jaz sem zadnjič očeta.« — »Kaj pa si jim naredil?« — J.....: »Rekel sem, da sem živino napojil, pa je nisem bil.« — »Pa so ti oče verjeli?« — J.....: »So!« — »Pa ti ni bilo nič žal, ko je morala biti živina zaradi tvoje laži žejna?« — J.....: »Saj ni bila!« — »Kako to?« — J.....: »Oče so šli v hlev; ko so pa prišli iz hleva, niso nič rekli. (Molk...) Samo šibo so vzeli, pa sem jih dobil; potem sem moral gnati živino na vodo.« Nekam težko je šla izpoved iz ust, a šla je. Smeh je nastal po vsem razredu. — »Mir!... Kako pa so oče uganili, da si jih nalagal?« — J.....: »Čutili so, da ni napojena, pa so prinesli vode in se prepričali, da je živina žejna.«

»Otroci! Smejali ste se, ne zato, ker je J..... pripoznal svoj pregrešek, ampak ker ste videli, kako hitro je prišla resnica na dan. Ako bi se smejali, ker je J..... priznal napako, bi to seveda ne bilo lepo. Kajne, živina bi bila morda dolgo časa žejo trpela, ako bi oče ne bili prišli na sled. To vam je dokaz, da z lažjo kaj lahko tudi prizadenemo škodo komu drugemu. Tu bi bila trpela sicer samo živina, a tudi živina ni brez čuta. Hujše je, če vsled laži škodo trpi tvoj bližnji. Da boste videli, kako grda in škodljiva je laž, koliko hudega lahko povzroči, bom prebral nekoliko resničnih dogodbic, ki sem jih nabral po različnih časopisih... (V ta namen zbiram po časopisih primerne resnične dogodvice in zglede, vzete iz življenja. Tem potom jim tudi pokažem, kako strašna je kriva prisega, ki je ostudna laž v obraz samemu — Bogu.)

Šolstvo v Črnigori.

Makso Jovan.

Nikšić, 25. junija 1916.

Črnogorski učitelji se dele v tri razrede: v stalne, »privremene« (provizorične) in učiteljske »zastupnike«.

Učiteljski zastupniki so oni, ki niso absolvirali celega učiteljskega, bogoslovja ali gimnazije in imajo 720 kron letne plače brez vsakih povišanj in pravice, da bi mogli napraviti izpit za usposobljenje.

Privremeni učitelji so oni, ki so absolvirali učiteljske, bogoslovje ali gimnazijo, toda brez mature. Ti imajo 960 kron plače in pravico, bolje dolžnost, da v petih letih službovanja napravijo »definitivo« (t. j. usposobljenostni izpit). Od dneva tega izpita imajo isto plačo in iste pravice kakor stalni učitelji. Kdor v petih letih tega ne stori, postane učiteljski zastupnik.

Stalni učitelji so oni, ki so dovršili učiteljske, bogoslovno učiteljsko šolo ali bogoslovje z maturo. Plača jim znaša takoj 1400 kron. V dveh letih morajo napraviti »definitivo«. Leta za pokojnino in za povišanje plače se jim štejejo od mature. Začetniška plača je torej 1400 kron, in to za oba spola. Povišanj je osem, in sicer štiri štiriletnice po 300 kron in štiri triletnice po 200 kron (za ženske po 260 K in 180 K). Tudi ima vsak učitelj pra-

vico do brezplačnega stanovanja in kurjave. Tako ima stalni učitelj z 28 leti službe 3400 kron letne plače, učiteljica 3160 kron, a z 32 leti službe gre lepo s celo plačo v pokoj. Tako v Črnigori; kako pa na Kranjskem, pa sami predobro veste.

Ako primerjam našo izobrazbo z izobrazbo črnogorskih učiteljev, je pa zopet gorostasna razlika. O poljedelstvu črnogorski učitelj nima pojma, o zemljepisju in zgodovini ni govora; pozna Srbijo in Rusijo, a drugega nič. Jezika razen srbskega ne pozna nobenega; pa ko bi vsaj srbski znal! O oliko in splošni izobrazbi ni najti veliko. Značaja ima le toliko, kolikor mu nese.

Zdaj so v Črnigori bila izpraznjena in razpisana vsa učiteljska mesta. V mojem okrožju je 62 učiteljskih služb. Bog pomagaj, kakšne so te prošnje! Marsikatera je naravnost unikum zanikrnosti in umazanije.

Interesantne so pa pač priloge, ki jih najdem pri prošnjah. Tu vidim turška, srbska, albanska, laška spričala; vse se dobi. Klasifikacija v teh spričalih je uprav nasprotna naši. Tako je n. pr. 5 — odlično, 4 — vrlo dobro, 3 — dobro, 2 — dovoljno, 1 — slabo. Posebno zanimivo je spričalo iz neke skutarske šole. Dotični učitelj se je v šoli moral učiti od jezikov samo te-le: srbski, turški, albanski, ruski, laški, latinski. Pa je dobil v spričalo iz srbsčine 10, iz turščine 8, iz albanščine 8, iz ruščine 7, iz laščine 10, iz latinščine 9. Lepi redi, kajne! — To je tisti učitelj, ki sem Vam o njem pisal že zadnjič in pravil, kako silno je zaljubljen v svojo zimsko suknjo. Ej, to so ljudje! Vsekako interesantni, a vse preje kot simpatični.

Ali nekaj pa je, česar na Kranjskem še nismo popolnoma dosegli, namreč da bi v šoli izhajali docela brez palice... Učenci kažejo na zemljevidu s prsti; palice torej ne rabijo, a tudi učitelj je ne potrebuje. Čemu neki, saj zna učenca — kadar se mu zdi primerno — kar s prosto roko, namreč s pestjo očofotati po glavi, ali kamor že pade. — Drugače pa je v šoli v Črnigori precej tako, kot pri nas na Kranjskem. Računanje je n. pr. podobno našemu, kajli tudi tu ne verjamejo, da je 2×2 pet, ali 3×4 sedem.

Učiteljska mesta na Kranjskem so torej razpisana. Jaz se nikakor nisem priveril, da ne grem nikamor drugam kot v Košano. Sploh se mi je Kras zameril, posebno še, ker tudi Črnağora spada med Kras.

Vojskovanje nekdanj in sedaj.

— a —

Šolske oblasti so učiteljstvu tudi priporočile, naj učencem pri raznih prilikah pojasnjuje sedanjo vojsko tako, da se goji njih patriotični duh in širi obzorje. Mladino bo gotovo zanimalo, če se razloži, kako so se nekdanj bojevali. V starodavnih časih so v bojih rabili kot orožje le meč in ščit, včasih tudi še sulico in lok. Bojevali so se večinoma le peš, nekateri narodi, kakor Huni in Turki, pa največ na konjih. K zmagi je pripomogla predvsem

osebna hrabrost; včasih je bil izid vojne tudi odvisen od dvoboja, n. pr. David in Goliat ali Pegam in Lamberger (narodna pesem). Take dogodke mora učitelj natančneje pojasniti.

V novjšem času — po iznajdbi smodnika — so pa napravili puške in topove. Zmage so danes posebno odvisne od spretnosti vojskovodij. V sedanji vojski se pa rabi tako mnogovrstno orožje, kakor še nikdar poprej. Skoraj vsi izumi moderne tehnike se uporabljajo: zrakoplovi, avtomobili, podmorski čolni, ročne granate, dušljivi plini, električne naprave itd. Danes imamo vojsko ne le na suhem in na vodi, ampak tudi pod vodo, pod zemljo (z minami) in v zraku. Konjenico nadomeščajo večinoma avtomobili in zrakoplovi, trdnjave pa strelski jarki. Prejšnje trdnjave so izgubile veliko svoje veljave, kajti izstrelki najnovejših topov in možnarjev jih hitro zrušijo. S splošno vojaško dolžnostjo in z gostim železniškim omrežjem je sedaj mogoče v kratkem času spraviti milijonske armade na bojišče.

Dasi so sedaj boji sila kruti, kakor še nikdar preje, so se pa vendar v nekaterih zadevah razmere ublažile. Jako slabo se je godilo v starih časih vojnim ujetnikom, navadno so jih odvedli v grozno sužnost ali pa celo pobili. Dandanes je usoda vojnih ujetnikov splošno povoljna, ali vsaj morala bi taka biti, če bi se povsod izvrševali predpisi vrhovnih armadnih vodstev. Tako pripovedujejo, da se ujetnikom na Ruskem deloma sila slabo godi; veliko bedo in pomanjkanje trpe osobito ujetniki v taboriščih, kjer jih je na tisoče pomrlo. — Boljše se tudi sedaj skrbi za ranjence in invalide. V vojni poškodovanim in nesposobnim za delo ne bo treba beračiti, kakor prejšnje čase, ampak zanje se bo skrbelo. Marsikomu bodo napravili tudi umetne ude, da bode še lahko izvrševal svoj posel. Za invalide so ustanovili že več šol, druge bodo še sledile. — Podpore dobivajo sedaj tudi rod-bine vpoklicanih očetov. Vlada skrbi na vso moč, da se ne razširijo kužne bolezni. Z omejitvijo porabe živil skušajo preprečiti lakoto.

Učitelj ima hvaležno nalogo, ko o teh stvareh govori, da učencem pojasni, kako je treba varčevati z ostanki, zlasti s sadjem. Tudi odpadlo, napol zrelo sadje se dá dobro porabiti, n. pr. za živino, kis itd. Letos ima sadje še večjo vrednost, ker ga je malo.

Učencem je treba opisati zlasti človekoljubno in požrtvovalno delovanje »Rdečega križa«, kakor tudi najvišje vojskovodje. Dobre slike pouk posebno ožive. Takih dobi učitelj lahko v raznih ilustrovanih listih, pa tudi na razglednicah. Prav je, da mladina izve kaj o vrlinah in slavnih činih naših vojakov, n. pr. dalmatinskega podpolkovnika Turudija, pionirskega častnika Mlakarja, neustrašnega zrakoplovca Banfielda itd. Učencem višjih razredov pokažemo na zemljevidu, koliko ozemlja je zasedla naša vojska v zvezi z Nemci, in kako pičlo malo naši sovražniki. Urimo jih tudi v petju vojaških pesmi! Pohvalno omenjajmo, da so že sami uspešno delovali za našo vojsko, in sicer z nabiranjem kovin, kavčuka, volne, zlasti pa z do-našanjem vinarjev!

Tako ugodimo najbolje šolski oblasti, obenem pa zvesto služimo svoji domovini!

Vojna zborovanja.

A. Čadež.

Velike naloge ima učiteljstvo med vojsko. Velike so pa tudi zahteve, ki jih bo morala mladina v bližnji bodočnosti izvršiti, ko bo po častnem miru, ki ga pričakujemo, izpopolnila ne le nastale vrzeli, marveč polagala tudi temelje novemu življenju. To mladino čuvati, voditi ter jo usposobiti, da bo kos vzvišenemu zvanju, da bo mogla ustreči zahtevam bodočega življenja, je poklicano predvsem učiteljstvo.

Z ozirom na to so se vršila med počitnicami tuintam učiteljska zborovanja; pri nas (v Ljubljani) se je pa stalnemu učiteljstvu naročilo, naj vsakdo premišluje in razmotriva, kaj bi se dalo storiti za varstvo in vzgojo mladine sedaj, osobito pa še po vojski, da se preprečijo nevarne posledice, ki jih rodi sedanji čas. Uspeh tega razmišljanja je vsakdo izročil pismeno mestnemu šolskemu nadzorniku, ki bo na podlagi danih nasvetov mogel urediti obširnejše vzgojno navodilo, ki bo imelo splošno in trajno vrednost.

V Monakovem je priredila zveza katoliških učiteljic na Bavarskem tridnevno posvetovanje (od 16. do 19. julija) prav z ozirom na potrebe sedanjega časa. Razprave so posegle globoko in dosegle jasnost celo v stvareh, ki bi jih drugod težko spravili na površje. V prepričanju, da sloni uspeh vzgojnega dela v prvi vrsti na osebnosti vzgojitelja, so se udeleženke na dolgo in široko razgovorile osobito o referatu »O možena učiteljica« in »Domača hiša in šola«. Na vprašanje, ali naj se možnost zakona (učiteljic) pospešuje, je društvo odgovorilo z odločnim »ne«; »kajti bremena dvojnega važnega poklica, ki bi ga imela kot učiteljica in soproga, oziroma mati, bi tudi najmočnejša in najodličnejša ženska učna moč ne mogla za daljšo dobo zmagovati. Ne bi bilo ne v interesu posameznika, ne države, če bi kdo izvrševanje poklica, ki zahteva od človeka popolnoma vso moč in ves čas, oviral s tem, da sprejme še en poklic, ki je prav tako važen in težak. Ako bi pa imele obveznosti, ki jih ima učiteljica tudi kot gospodinja in mati, trpeti vsled vestnega izpolnjevanja učiteljskih dolžnosti, bi s tem povečevala in podpirala socialno bedo, dočim je njena dolžnost, da jo zmanjšuje in odpravlja. — Društvo globoko umeva, kako idealen je poklic učiteljice, ki naj deluje kakor duhovnik med otroki dobrega ljudstva, ki naj izvršuje med njimi ne le učiteljsko, marveč tudi pastirsko službo, kar je pa možno le, če se mladini popolnoma posveti.«

Ker bi pa bilo zmotno, če bi hoteli vse vzgojno delo oprtiti le šoli, se je v posebni razpravi naglašalo znano načelo, da mora drevo otrokovega življenja imeti temelj v rodni hiši; šola samo sodeluje, svetuje, kaže pot itd. Vpliv šole bi se v prid mladini seveda neprimerno okreplil, če bi se mogla doseči večja skupnost in enotnost šole in rodne hiše. Danes je treba to zbližanje karmoč pospešiti, zlasti ker po družinah vsled vojske manjka in bo še manjkalo stebrov in močnih opor zdravega in srečnega družinskega življenja.

Učiteljice so predvsem poklicane, da neгуjejo, pospešujejo in zavarujejo telesno in duševno blaginjo dekliške mladine. Zboro-

valke so se torej posvetovala tudi o vprašanju »dekliškega službenega leta«. Soglasno so zatrdjevale, da bi ta naprava deklicam koristila v gospodinjstvem in državljanskem življenju. O tem, kako bi se pouk uredil in organiziral, so se pa sprejeli samo nekateri predlogi. Veliko zanimanje, ki se kaže v tem oziru, budi upanje, da se bo ta namera mogla uresničiti in da bo na ljudsko življenje globoko ter plodonosno vplivala. Uprav ženska mladina potrebuje pouka in navodil v vsem, kar je potrebno, da bo v gospodinjstvem, materinskem ali v pridobninskem poklicu dobro izveščana in samostojna.

Resnost vojnih let naj rodi ženstvo, ki bo jasnejše spoznalo važnost svojega poklica, zmisel in pomen življenja, ki bo svoje zvanje vestneje izpolnjevalo, kakor marsikatera generacija prejšnjih časov.

Svojo skrb in ljubezen naj vzgojitelji in učitelji današnje dobe prav posebno posvete onim otrokom in mladostnim osebam, ki je njih npravi razvoj kakorkoli že v nevarnosti, ali pa morda že oškodovan. »Skrb za mladino sedaj in po vojski« je bil tudi predmet, ki se je o njem na zborovanju katoliških bavarških učiteljic obširno razpravljalo. Ta skrb dobri učiteljici ne bo nalagala novega bremena, marveč bo njen delokrog le razširila; kajti med poklicane sotrudnice za oskrbo mladine, ki je nje bodočnost kakorkoli ogrožena, se po pravici in zaslugi prištevajo tudi učiteljice.

Društvo katoliških učiteljic na Bavarskem je s svojim zborovanjem izpričalo, da popolnoma umeva potrebe sedanjega časa in da hoče vzgojnimi zahtevami, ki so za pedagoški svet točasno najbolj nujne, vztrajno ustrezati. Vse razprave tridnevega zborovanja kažejo, da si zahteva po vzgojni šoli pridobiva čedalje več tal.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Začetna konferenca. Dne 27. sept. je bil prvi sestanek slovenskih katehetov v tekočem šol. letu. Določili so se spovedni dnevi za mladino ljubljanskih šol. — Kat. Čadež je nato priporočal, naj bi se ljubljanski katehetje lotili zelo važne zadeve, ki čaka že desetletja junaka, da jo spravi v tir — namreč večja ljudska knjižnica. Ker bi v vojnem času ne dobili primerne prostora v ta namen, naj bi se za prvo podlago mislilo samo na mladinsko knjižnico. — Kanonik Nadrah sodi, da ima tako podjetje solnčne in senčne strani in da se ne kaže prenačljiti. — Ognjevito se je zavzemal za ustanovitev knjižnice katehet M. Škerbec dokazuje, kako se zlasti od-

raslejša mladina zateka po razno berivo v številne javne knjižnice po mestu, kjer pač ni na razpolago najboljša blago. Res je, da šolska postava zabranjuje, da bi si mogla šolska mladina izposojati knjige iz teh javnih knjižnic, toda pot — taka ali taka — do njih se že najde.

Za novo knjižnico, če bi se ustanovila, bi bilo seveda treba izposlovati posebno dovoljenje, da bi mogla imeti dostop tudi mladina; morala bi biti pod posebnim (oblastvenim) nadzorstvom in kot taka avtorizirana. — S knjižnico Krščansko-soc. zveze, ki je baje vsa razdrapana, raznešena in neurejena, ni kaj početi in ni dosti pomagano.

Mnenja so šla močno narazen, zato se je svetovalo, naj bi se o tem še razmišljalo. Predlagalo se je tudi, naj bi se

c. kr. dež. šol. svet naprosil, da bi se ljubljanski šolski mladini še enkrat izrecno in strogo prepovedalo uporabljati take javne knjižnice po mestu, ki niso od šolske oblasti avtorizirane. Isto velja tudi o nemških javnih knjižnicah v Ljubljani. Glasovalo se še ni.

Glede obiska kinogledišč, ki jih je v Ljubljani vedno več, so v veljavi vse dosedanje prepovedi, ki jih je izdala šolska oblast, ter jih po mnenju gg. katehetov nova naredba c. kr. deželne vlade, ki je stopila nedavno v veljavo, ne tangira.

† **Biseromašnik katehet Tom. Mraz.** Dne 17. septembra se je preselil v večnost biseromašnik, duhovni svetnik g. Tomaž Mraz, dekan v p. V dušnem pastirstvu je vztrajal 46 let; l. 1899. je pa zaprosil stalno pokojnino ter se nastanil pri usmiljenih bratih v Gradcu. Služboval je dve leti kot katehet pri uršulinkah v Sibinju na Sedmograškem; v pokoj je stopil kot dekan v Vuzenici na Štajerskem. Rajni je znan osobito kot katehetski pisatelj. Leta 1878. je spisal »Šolske kateheze za prvence«; leta 1883. pa »Razlago srednjega in največjega katekizma«. Bog daj večni mir zglednemu duhovniku, skromnemu in tihemu značaju!

Prememba. Naš sotrudnik in prijatelj g. prof. Ferdo Heffler je nastavljen kot katehet in profesor na II. kr. veliki realni gimnaziji v Zagrebu. Na njegovo mesto (na pedagogiji) je došel prof. Lasman.

Katehetska stolica v Lincu. Ravnatelj Anton M. Pleninger, docent za katehetiko in pedagogiko na bogoslovnem učilišču v Lincu, je prepustil to mesto namestnemu ravnatelju Leopoldu Rechtergerju.

Katehetske beležke.

Nadzorstvo. Včasih se kdo, ki je tudi katehet, kar lakonično odreže: »Kar znam, to znam. Kakor sem doslej učil, tako bom tudi v bodoče.« Prav zgledne in uspešne v takih slučajih šolske kateheze večinoma ne bodo, kajti za takimi izgovori je več ali manj skrita neka hladna lagotnost, ki ni kaj prikupljiva in izpričuje — žal — le še preveč ukoreni-

njen nazor, kakor da je šolska kateheza manj važna panoga duhovskega delokroga. Ker se v takih razmerah zapostavlja tudi katehetsko slovstvo in se prezira katehetsko gibanje, ni drugega pripomočka, če se hoče zanesti zanimanje in nov oženj v katehetsko poučevanje, kakor vestno, strokovno in nenapovedano nadziranje. Ne bi bilo napačno, če bi se nastavili škofijski nadzorniki strokovnjaki, ki je njih katehetska izobrazba in stremljenje po katehetskem napredku znano in priznано. Ker se bo pa dosedanja praksa cerkvenega nadzorovanja težko izpremenila, naj bi se povsod vpeljal modus, ki velja za Ljubljano.

Nadzornik za verske vaje in verstveni pouk skliče katehete ob početku leta na skupno konferenco, kjer obrazloži svoje želje, dá primerna navodila in pojasnila glede pouka v šoli, glede molitve, službe božje, ekshorte, sv. obhajila itd. Med letom pride v šolo nenapovedan, prav tako tudi k skupni nedeljski službi božji. Koncem šolskega leta je sklepna konferenca vseh katehetov, ki so v območju ljubljanskega škofijskega nadzornika. Nadzornik pohvali vrline katehetov, ki jih je spoznal in opazoval tekom šolskega leta med nadzorovanjem; enako pa pogrja tudi nedostatke in pomanjkljivosti, ki bi se dale po njegovi sodbi odpraviti in preprečiti. Vse to se zgodi seveda »tectis nominibus«, razen če se kdo, ki s kritiko morda ne bi bil zadovoljen, sam ne izda.

Ta način nadzorovanja in medsebojnega izboljšanja mora za katehizacijo in verstveno vzgojo imeti najblagodejnejši vpliv. Vsakdo, ki je navzoč pri končnem pomenku, ko se poda obračun, nekaj pridobi, se nekaj nauči ter vsaj spozna, da se mora človek vedno učiti, vedno hrepeneti po izpopolnitvi, ako noče nazadovati. Vse naj se vrši obojestransko v ljubeznivi uslužnosti. Nadzorstvo je le takrat vredno tega imena, če se to v resnici izvrši, kar ime znači in terja. Malo pogledati v šolo ter izreči par pohvalnih fraz — bi znal vsakdo. Presoditi nastop, metodo, uspeh, zmožnost itd., zazreti nedostatke — tega pa ne zmore vsakdo v polni meri, še manj pa, da bi pogoške brez ovinkov odkril in poka-

zal, kaj treba izboljšati. Če je dobra volja na obeh straneh — ni zamere, pač pa obilo koristi.

Nikakor ne pričakujem, da bo vsakdo istih misli, kar se tiče nadzorstva; tudi ne ugovarjam, če kdo trdi, da se mu vselej nastop in kateheza bolje posrečita, kakor takrat, če ga kdo nadzoruje. Ne soglašam pa, če kdo terja, naj se nadzorstvo krščanskega poučevanja popolnoma odpravi, češ, saj bi tisti, ki nadzoruje, nič bolje ne napravil, saj ima iste študije, prakse in katehetskega znanja pa morda še manj. Da poslednje ne bo istinito, bodi skrb cerkvene oblasti. Ako pa kdo kot nadzornik ne bi bil na mestu, še ni dokazano, da nadzorstvo ni koristno in potrebno.

Nekdo je nedavno v »Chr. päd. Blätter« št. 8. t. l. dokazoval, da se mu zdi vsakoletno nadzorovanje (na srednji šoli) popolnoma odveč in ugledu katehetovemu celo škodljivo, češ, »da vstop cerkvenega dignitarja na zavod za verstveni razvoj dijaštva nima nikakega vpliva in da se drugi profesorji muzajo, ko mora katehet vsako leto s svojim nadzornikom romati od razreda do razreda, dočim se svetni nadzornik le na svete čase prikaže. Dotični profesor (Hiller) sodi, da bi zadostovalo, če bi zavod obiskal škof o priliki cerkvene vizitacije, birmovanja« itd.

No, ta posamična sodba pač ne izpodbija trditve, da je nadzorovanje verstvenega pouka in verstvenih vaj na ljudskih šolah — nujna potreba; samo izvrševati se mora tako, kakor je zgoraj rečeno.

Liga IX.

Velika beseda. Iz šolskih let se velikokrat vtisne v spomin ali zelo važna beseda, pomenljiv rek, ki ga učitelj s poudarkom ponavlja, še raje seveda kakšna pomanjkljivost, ki jo otroci opazijo na svojem predstojniku. Nekdo pripoveduje, da je imel njegov katehet v ljudski šoli pri pouku za spoved to-le navado: Kadar je koga vprašal definicijo spovedi, ki smo jo seveda gladko po katekizmu ponavljali, je vsakega vselej prekinil, ko je prišel na vrsto stavek »če se jih resnično kesa...« Rekel je to-le: »Pazite, otroci, pazite! Zdaj pride imenitna beseda, če'«. To je iz-

govarjal s takim poudarkom, da je moral biti vsakdo pozoren. Isto stvar sem iz njegovih ust slišal gotovo stokrat, zato mi ne gre iz spomina. In še danes mi stopi pred oči njegova podoba, kadar koli grem k spovedi, in s podobo tudi veliki »če...«.

Enotna molitvena knjižica veliko pripomore za ugodni razvoj verstvenega življenja, zato se skoraj povsod katehetje prizadevajo, da uvedejo enotne molitvene in pevske knjižice. Na Dunaju je ondotno katehetsko društvo oskrbelo lepo knjižico »Schulgebet- & Gesangbuch«, ki je izšla že v 3. natisu vselej po 100.000 izvodov. Stane pa izvod K 1-20.

Verski pouk pri odrasli mladini. Kakšen naj bo verstveni dokončni pouk pri mladini, ki stopa v tretji septenij (v razburkano dobo)? O tem so zlasti Bavarci temeljiteje razpravljali; nastavili so precejšnje zahteve, kar dokazuje, da ima bavarska mladina v navadnih letih šolanja veliko več verstvenega pouka, torej tudi več podlage za vprašanja, ki naj se po sodbi ondotnih katehetov pretresajo v nadaljevalnih šolah in drugih dokončnih tečajih za ljudsko izobrazbo. Prof. Göttler je za take namene napravil kratek načrt, ki ima naslednje temeljne točke: I. Verstvo in svetovni nazor. 1. Bog, svet, človek. 2. Kristus nekdanj in sedaj. 3. Cerkev — božja država. II. Verstvo in značaj. 1. Kaj je značajnost? 2. Bodi preudaren (modrost)! 3. Bodi zvest (pravičnost)! 4. Bodi junak (srčnost)! 5. Bodi vladar (zmernost)! 6. Obnašaj se viteško! (Ljubezen do bližnjega.) 7. Hodi za menoj! (Krščanska popolnost.) III. Verstvo in družba. 1. Verstvo in družina. 2. Verstvo in občina. 3. Domača škofija. 4. Verstvo in država. 5. Verstvo in človeštvo. 6. Verstvo in kultura.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Junaštvo in molitev. Vojni kurat Matija Ortner poroča o svojih vrlih Tirolcih 16. septembra 1916: »Da se nismo niti za meter umaknili, marveč sovražnika pošteno naklestili, vas mora, kar vas je v zaledju, res veseliti. Veliko junaških

činov bi lahko opisal, kajti moji stari prijatelji so se nepopisno hrabro držali. Neki častnik je rekel: Ta ogenj vzdrže samo Tirolci in pa — vrági. Osem do deset tisoč artiljerijskih strellov na majhen prostor! Božja roka je bila očitno nad nami.«

Gotovo! Molitev ni zastoj; pogum sam še ne varuje pred granatami. Ako pa tega ali onega Bog pokliče, je njegova smrt junaška in ganljiva. V bolnišnico v Trientu so donesli z menoj dva moža. Eden je imel prestreljene prsi; ta je že vse prestal. Dopoldne je bil še živahen. Popoldne ob dveh je pa zaklical: »Pfarrer, jetzt stirb i!« Res je bil ves izpremenjen. Sestra je poklicala bolniškega kurata, jaz sem mu dal še sv. odvezo; kesanje je še razločno molil. Dejal sem ga še v sv. olje, za kar se mi je prijazno zahvalil ter nazadnje vprašal: »Komm ich in den Himmel?« — »E, gotovo,« sem ga potolažil smehljaje. »Saj na zemlji nimam kaj izgubiti...« — »V nebesih je lepo,« sem nadaljeval; moliva kakor angeli v nebesih: Svet, svet, svet si ti Gospod vojnih trum...« Šepetal je za menoj: »Svet, svet... V bolnišnici prav rad ne umrjem; zunaj na bojišču za cesarja...« — »Potolaži se, junak; saj si bil v strelskem jarku na smrt ranjen!« — »Ali to tudi velja?... Ah, i stirb in Gottsnam!« — Sklonil se je, vlegel zopet nazaj, sestra je prižgala mrtvaško svečo — in ni ga bilo več.

Moč rožnega venca. V Galiciji je bilo — tako pripoveduje očevidec neki inomoški vojak v listu »Die Fahne Mariens« 1916, št. 10 — ko so nas Rusi obsipali s strašno točo granat in šrapnelov. V sosednjem oddelku strelskega jarka je klečal med tem viharjem tirolski strelec ter molil rožni venec. Nekaj drugih vojakov ga je jelo počasi zbadati. Tirolec je mirno molil naprej. Zdaj so bili ne-

voljni ter so mu klicali: »Pusti to neumnost!« Tirolec se ne zmeni zanje. Zdaj mu prete: »Če ne nehaš, te bomo vun vrgli.« Tirolec se seveda ne dá oplasiti. Zdaj ga res zgrabijo in vržejo čez strelski jarek, tako da je bil naravnost izpostavljen ruskemu ognju. Mož je zdrknil po nasipu nizdoli. Komaj je bil na dnu, že trešči granata v kritje ter raznese vse zasmehovalce pobožnega Tirolca. Tirolcu se ni prav nič zgodilo. Ako bi se bil dal preplašiti, bi bil razmesarjen kakor drugi nesrečneži; tako so bili pa uprav zasmehovalci rožnega venca orodje Marijino, ki je z njim rešila svojega častilca. V sosednjem jarku je bil neki inomoški vojak, ki je bil priča tega prizora. Bil je sam precej mrzel v verskih stvareh. Ta dogodek ga je pa tako pretresel, da je postal zopet globokoveren.

»Ne vem, zakaj...« Magazin f. v. t. Apologetik št. 7. 1914/15 piše o močno ranjenem francoskem vojaku, ki je ležeč na bojišču priznal to-le: »Verskega je malo v meni; sovražil sem Cerkev in kar je ž njo v zvezi, zakaj, ne vem. Toda, moj Bog, zdaj vidim te vrle duhovnike. Imel sem jih za navadne stvari v črnem talarju; zdaj pa vidim, da so možje, v resnici celi možje in pravi vojščaki dobrega Boga. Tako mirni in tako dostojanstveni so kakor ob oltarju. Oh, kot katoličan sem bil vzrejen, rad bi postal zopet katoličan. Toda dovolj! Zdaj je prepozno. Gospod duhovnik pravi, da je Bog dober. Ali jaz sem slab; rad bi pa, da bi se s poštenimi možmi pravično ravnalo. Od Boga ničesar ne vem, samo to vem — —«. Pri teh besedah napravi z največjo težavo znamenje križa. — To je pripovedoval težko ranjeni Francoz nekemu anglikanskemu duhovniku. Kako se je pač moral boriti ta človek v notranjščini srca, preden je izgovoril tako priznanje!

Učiteljski vestnik.

Iz seje c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani dne 12. septembra 1916. Priznajo se petletnice, in sicer: Učitelju (sedaj vodju vzgojevališča) Adolfu Sadarju četrta, učitelju Avgustu Pircu

šesta, učitelju Antonu Likozarju šesta, učiteljici Mariji Novakovi druga, učiteljici Mariji Mehletovi tretja, ravnatelju in nadzorniku Lavtižarju četrta. — Na znanje se vzame poročilo o počitniškem

pripravljalnem tečaju za srednje šole, ki je bil v dobi od 21. avgusta do 12. septembra 1916 na I. mestni deški šoli; vodstvu in učiteljstvu se izreče zahvala. — Na znanje se vzame poročilo o počitniških dnevnih zavetiščih za zanemarjeno mladino in za mladino brez nadzorstva v dobi od 7. avgusta do 12. septembra 1916. Sklene se, da se vsem faktorjem, ki so na ta ali oni način pripomogli k njih ustanovitvi, izreče pismena zahvala, vodstvu in sodelujočemu učiteljstvu pa za marljiv trud pismena zahvala in priznanje. Poskrbelo se bo, da se pri c. kr. mestnem šolskem svetu ustanovi poseben sklad za nadaljevanje te vrste vzgojnega dela in da se čimprej dnevna zavetišča ustale. V ta namen bo skušal mestni šolski svet vse interesirane korporacije pridobiti, da dovole zanje redno in stalno podporo. — Deželni šolski svet se naprosi, naj privoli, da bi se smele v nižjih razredih nameščati plačane suplente. — Na znanje se vzame poročilo o uredbi pouka na ljudskih šolah za šolsko leto 1916/17.

Častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje so prejeli: Nadučitelj na III. deški ljudski šoli v Ljubljani g. Jožef Cepuder; učitelja na II. mestni deški osemrazrednici v Ljubljani gg. Jožef Bezljaj in Anton Razinger.

Draginjska vojna podpora je bila kranjskemu učiteljstvu izplačana 1. oktobra v isti višini, kakor že večkrat prej.

Izpremembe v učiteljstvu. Ljubljana. Leopoldina Žagar, Marija Fricelj, m. Anzelma Rodič in m. Salezija Tončič, učiteljice na uršulinski vnani zasebni deklinski ljudski šoli; m. Maksimilijana Kolenc, šol. voditeljica uršulinskega zasebnega ženskega učiteljskega; s. Imakulata Leben, učiteljica, Josipina Fischer, pom. učit. na vadbici pri uršulinkah. — Kamnik. Valentina Tepina, zač. učiteljica, št. Gotard. — Kočevje. Pavla Trefalt, supl., Dobropolje; Pavla Pirker, supl., Srednja vas; Terezija Šusteršič, supl., Koprivnik; Leopoldina Merala, supl., deška šola v Ribnici; Marija Jurman in Marija Kobelka, zač. učit., zas. ljudska šola v sirotišču v Kočevju. — Kranj. Ana Pirc, zas. uršulinsko učiteljske v škofji Loki; s. Alojzija (Apolonija) Žerjav, zas. uršu-

linska dekl. ljudska šola v škofji Loki; Pavla Bergant, supl., Voklo; Vida Blaznik, supl., deška šola v škofji Loki; Marija Mlakar, supl., Selce - Podlonk. — Ljubljanska okolica. Evlalija Dimnik, supl., D. M. v Polju. — Logatec. Amalija Punčuh, poizk. kand., Zgor. Logatec; Ana Sturm, supl. na rudniški šoli, Idrija; Marija Perušek in Hermina Dietz, prov. učit., Stari trg; Andrejana Flais, supl., Igavas; Valerija Ivanc, supl., Grahovo; Cirila Rakovec, supl., Hotedrišica; Ivana Kobal, zač. učit., Vojsko; Ema Flais, supl., Igavas; Frančiška Weber, supl., Žiri. — Novo mesto. Elizabeta Zupančič, zač. šol. vod., Dvor. — Postojna. Marija Lavrenčič, zač. učit. vod., Budanje; Emilija Kiferle, supl., Studeno; Marija Žigman, supl., Nadanje selo; Cecilija Divjak, supl., Orehek; Mar. Punčuh, Vipava; Antonija Ramovš, supl., Zagorje; Albina Kovač, supl., Ubeljsko; Marija Arrigler, supl., Erzelj; Krist. Sturm, zač. učiteljica, Hrenovice; Amalija Carmelli, zač. voditeljica, Hrenovice; Frančiška Štrenar, zač. učit., Kal; Flora Krebelj, zač. učit., Ostrožno brdo; Marija Vilhar, supl., Razdrto. — Radovljica. Helena Sodja, prov. učit., Jesenice.

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in za meščanske šole v jesenskem terminu 1916 se prično na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 3. novembra, ob 8. uri. Pravilno opremljene prošnje za pripust naj se po šolskem vodstvu pravočasno predlože c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 21. oktobra v rokah izpraševalne komisije.

Odlikovanje. Tovarišica gđena. Minka Odlaskova, učiteljica v Kamniku, je bila odlikovana s srebrno svetinjo Rdečega križa z vojno dekoracijo. Oskrhovala je z vso marljivostjo vkuhanje sadja za vojake-ranjence v petero bolnišnicah.

Bojišče. Za hrabrost pred sovražnikom je bil odlikován g. O. Mejak, kadet 87. pp., prej učitelj pri Sv. Martinu na Pohorju. Dobil je srebrno hrabrostno kolajno II. razreda. — Bronasto in srebrno kolajno 2. vrste je zaslužil s svojo hrabrostjo desetnik Gospodarič Jakob, poprej učitelj v Mokronogu.

Sozalje. Tovarišu g. nadučitelju Jož. Bregarju in njegovi soprogi g. Agnezi je

izkrvavel na bojišču že drugi sinko: poročnik Vladimir, stud. phil. Pokojni je bil vzoren dijak, a se je odlikoval tudi na bojišču ter zaslužil že dvojno odlikovanje. Dne 15. septembra ga je pa zadela svinčenka. Bog daj potrti družini moč, da bo mogla krepko prenašati ta občutni udarec.

Zahvala za sodelovanje šol pri IV. vojnem posojilu. Minister za nauk in bogočastje je z radostjo sprejel sporočilo deželne šolskega sveta kranjskega o sodelovanju šol pri IV. vojnem posojilu. Pooblastil je kranjski deželni šolski svet, naj izreče zahvalo za trud in domoljubno pomoč vsem učiteljem, učiteljicam in učiteljskim zborom večjih zavodov, ki so se v tem oziru posebno odlikovali. Uradni list »Laibacher Zeitung« z dne 2. oktobra je objavila do 250 oseb in šol, ki so prejele pohvalna pisma in priznanja.

Nekaj posebnega. Ni jih malo v učiteljskem stanu, ki slave čvrsti in zdravi 40letnico učiteljevanja. Da bi se pa mo-

gel ponašati s 40letnim jubilejem nadzorniške časti in službe, kakor g. Ivan Thuma v Postojni, takega ne poznamo. Čujemo, da praznuje vztrajni nadzornik postojnskega šolskega okrožja ta mesec to pomenljivo 40letnico. K temu slavlju zasluži, da mu častitamo!

Učitelj slovenščine. Deželni odbor štajerski je sklenil, da se ustanovi na deški in dekliški meščanski šoli v Celju posebno mesto za učitelja, ki bo poučeval na obeh zavodih slovenščino.

Iz sibirjagrajskih višav se je oglasil nadučitelj Iv. Primožič, sedaj poročnik, ki vodi svojo kompanijo na nekem 1000 m visokem slemenu. Pozdravlja prisrčno vse tovariše ter pristavlja: »Imamo se prav dobro. Prebivalci tukajšnje vasi so skoro vse popustili in zbežali. Vsak dan kurecina in na razniju pečeni prešiči. Pokrajina je podobna Koprivniku v Bohinju.« — Ena dopisnica, ki je došla nekoliko pozneje, je bila oddana precej poprej in sicer v »Brassó«.

Ukaz za varstvo doraščajoče mladine.

Po ukazu najvišjega poveljnika je izdal deželni predsednik kranjski Henrik grof Attems času primerno naredbo, ki iz nje posnamemo naslednje točke.

Mladostnim osebam (ki še niso dopolnile 17. leta) je prepovedano javno kaditi tobak in potepati se po 9. uri zvečer po javnih potih, cestah, trgih in po drugih javnih napravah.

Mladostne osebe smejo obiskati vino- in pivotoče, točarne za kavo, avtomatske restavracije in vse druge gostilne in krčme le v spremstvu odraslih svojcev, varihov, rediteljev ali drugih nadzorovanih oseb (učiteljev, službenih gospodarjev ali delodajalcev, rokodelskih mojstrov in njihovih namestnikov).

Po 9. uri zvečer pa mladostne osebe ne smejo bivati v nobeni gostilni ali krčmi tudi v spremstvu odraslih ne.

V žganjetoče pa mladostne osebe sploh ne smejo.

Posestnikom varietejev, pevskih zaba-

višč in enakih podjetij je prepovedano puščati mladostne osebe k svojim prireditvam, naj že pridejo v spremstvu ali brez spremstva odraslih svojcev ali nadzorovanih oseb.

Mladostnim osebam je dovoljen obisk kinematografičnih predstav le, če se končajo te predstave pred 8. uro zvečer, in je vrhutega vsebina predstav izrecno spoznana kot primerna otrokom in mladostnim osebam.

Mladostnim je prepovedano kvartati na javnih krajih ali v javnih prostorih.

Mladostnim osebam moškega spola je prepovedan obisk javnih hiš in vlačug.

Mladostnim osebam je prepovedano kupovati tobak, smodke ali svalčice (cigarete), nepotrebni lišp ali igrače in izdelke ničvredne literature, ter slike, spise in popise, ki bi utegnili slabo vplivati na spolno (seksualno) čutenje, ali kupčevati s takimi stvarmi med seboj. Obrtnikom vsake vrste je prepovedano prodajati take stvari mladostnim osebam neposredno ali

posredno, ali jih oddajati njim tudi za-
stoj.

Mladostnim osebam je prepovedano
beračenje v vsaki obliki, posebno pa tudi
prodajanje od hiše do hiše.

Gostilniški in točilni obrtniki, ki se
pregreše zoper v tem ukazu omenjene
naredbe in prepovedi, se kaznujejo po
določbah obrtnega reda. Druge osebe, ki
se pregreše proti temu ukazu, ali zape-
ljejo mladostne osebe do prepovedanih
dejanj, jim dajo sredstva za to ali jim
dajo kakorsibodi potuho, ali tudi le za-
nemarjajo svoje dolžno nadzorstvo, ka-
znujejo politične oblasti I. stopnje po ces.
ukazu z dne 20. aprila 1854, drž. zak.
št. 96, in po ministrskem ukazu z dne
30. septembra 1857, drž. zak. št. 98.

Mladostne osebe, ki še niso 14 let
stare, pa se pregreše zoper ta ukaz, naj
se izroče v zmislu § 273. kaz. zak. doma-
čemu kaznovanju, če pa tega kaznovanja
ni, ali se pokažejo pri tem posebne oko-
liščine, naj se izroče varnostni oblasti,
da jih kaznuje in potrebno ukrene.

Mladostne osebe, ki so stare nad 14
let, pa se pregreše zoper ta ukaz, se naj
kaznujejo po ces. ukazu z dne 20. aprila
1854, drž. zak. št. 96, in po ministrskem
ukazu z dne 30. septembra 1857, drž. zak.
št. 98.

C. kr. deželni predsednik:

Henrik grof Attems s. r.

Iz otroških ust. Lepo aplikacijo je
napravila nekoč neka celo majhna dek-
lica po pouku, pri katerem je bil tudi
govor o solncu in zvezdah. Med odmo-
rom reče namreč učiteljici: »Gdēna! Vi
ste solnce, me smo pa zvezdice!« Kako
pomembna beseda iz ust preprostega
otroka!

Res! Učiteljica naj bi bila svetla luč,
ki sveti otrokom s svojim zgledom.
(Isto velja vsekako tudi za učitelje!)
Kakor pošilja solnce luč in gorkoto zve-
zdam, tako naj tudi vzgojiteljica vliva
luč in gorkoto v otroška srca. Iz srca,
v katerem kraljuje živa vera, gori ogenj
božje ljubezni, iz srca, ki je prepojeno
gorečnosti za čast božjo, se bo ta živa
vera, ta ogenj ljubezni, ta gorečnost pre-
selila tudi v srčeca nežnih otrok in jih
bo ogrela za vse dobro. — Ne zabi!
Otroci prav dobro opazijo, kakšnega

duha je učitelj ali učiteljica; le dobro
mišljenje, pošteno srce jih nase potegne.

Samo en zgled. V nekem kraju se je
mala, pridna begunska deklica zelo bala
in branila iti v šolo, kjer je poučevala
učiteljica; doslej je bila namreč vajena
redovnic. Nikdo ni mogel prav vedeti,
zakaj? Čez kakih 10 dni se je pa deklica
sama izdala, ko je rekla: »Zdaj pa rada
grem v šolo; četudi naša gospodična ni
nuna, pa je le pobožna!«

Duh v šoli je takorekoč odsev učite-
ljice. Tam, kjer je učiteljica, ki kato-
liško živi in deluje, se tudi
otroci res katoliško vzgajajo ter so ponos
in veselje dobrih staršev.

Kaj pa bo iz otrok, kateri so zaupani
učiteljici, ki so njene oči obrnjene le na
posvetno, ki je prepojena takozvanega
svetnega duha, ki je v verskem oziru,
kakor pravimo, mlačna ali indiferentna?
— Njena trepetajoča in pojemajoča lučka
pade tudi v otroška srca, toda ne, da
bi jih ogrela, marveč da zaduši še tisto
malce ukoreninjene božje ljubezni, ki so
jo vcepili drugi vzgojitelji. Strašna od-
govornost za svetno nadahnjeno učite-
ljico, kajti koliko duš se lahko pokvari
in izgubi vsled take zažrešene vzgoje!

Ni lahak posel — biti vzgojitelj v
pravem pomenu besede. Še takrat, če te
navdaja čista božja ljubezen, če se po-
polnoma vdaš v božjo voljo, če te ščiti
orožje potrpežljivosti in ljubezni do
otrok, se rado zgodi, da se pri vzgoji
kaj ponesreči. Kdor dela z Bogom, v
Bogu in za Boga, bo njegovo delo blago-
slovljeno; ta lahko govori: »Vse zmorem
v njem, ki me krepi!«

Pomočki za disciplino. Gdēna šk
navaja naslednja sredstva, ki z njimi
kroti drzneže in nemirneže:

Večkrat poudarjam, kako lepo je, če
imajo dečki v vedenju in pridnosti »1«. To
sem namreč že tudi dosegla, da izpri-
čevala jako cenijo. Pri nas n. pr. se nik-
dar ne zgodi, da bi kdo zataknil šolsko
naznanilo na klobuk ali kaj podobnega.
Sedaj, ko je obisk jako nereden, sem tudi
parkrat zagrozila, da lenim in nemirnim
ne bom dala izpričeval. Nekateri jih res
niso dobili. Zdaj so večinoma pridni,
samo da bi jih koncem leta dobili. To
pomaža vsaj pri tistih, ki želijo prestopiti
v ponavljavno šolo.

Ponavljavce večkrat opozarjam na odpustnico; včasih tudi omenim, da pride pozneje večkrat od sodišča vprašanje, kako se je kdo v šoli obnašal itd. Drugih pripomočkov nimam, zato skrbim, da imajo med poukom vedno dosti opraviti; vendar prejšnja leta tudi najvestnejša priprava ni vedno pomagala in treba je bilo mnogo potrpeti.

V vsakdanji šoli je že lažje. Če kateri ne uboga, če večkrat zamudi ali kaj takega, mu ne dam povestne knjige. To je že dostikrat pomagalo. Pri nas kupi zvezke in knjige vsem otrokom krajni šolski svet. Pridni dobijo lepše, poredni slabše. Včasih jih tudi med letom premenjam. Koncem leta vrnem popisane zvezke, a tisti, ki so nagajali, ne dobijo nič. Če pa vsa ta sredstva odrečejo, moram prijeti tudi za šibo. No, doslej sem jo le pokazala in je že pomagalo; rabiti mi je letos še ni bilo treba. So pa slučaji, ko človek ne more izhajati drugače; zato me je jako razveselilo, da so na Češkem to že izprevideli. Morda bodo kdaj tudi pri nas. Ali ne bi bilo dobro, ko bi krajni šolski svet pri vsaki seji poklical najbolj poredne otroke predse ter jih občutljivo kaznoval? To misel je nekdo izprožil in se mi zdi prav dobra, samo treba bi bilo odločnih in za vzgojo vseskozi vnetih članov.

Sodba učiteljev o pridnosti učencev. O tem predmetu je napisal profesor dr. Rooshart v »Zeitschrift für Schulgesundheitspflege« zanimivo razpravo. Med drugim pravi: »Sodba učitelja o učencu

je brez sodelovanja šolskega zdravnika lahko popolnoma napačna. Ako se n. pr. trdi, da je ta ali oni učenec len, bi morala biti ta sodba potrjena od šolskega zdravnika. Dostikrat je vzrok navidezne lenobe telesna in duševna dispozicija učenčeva, njegova hrana ali pomanjkanje spanja. Pravtako ima raztresenost med poukom lahko svoj vzrok v slabokrvnosti ali oslavljenju možganov, kar povzroča nezadostna hrana. Tudi nemir in nagajivost v šoli je često znamenje nestalnega značaja ali razvijajoče se nervoznosti. Iz teh zgledov se že vidi, kako važen faktor je šolski zdravnik pri presoji učencev.«

Skrb za zdravje šolske mladine. V Gambinu na Pruskem je vlada vpeljala nekaj doslej nenavadnega, toda jako koristnega za zdravje šolske mladine. V gambinskem okraju imajo deloma zelo daleč v šolo; pozimi prihajajo v šolo v mokrem obuvalu. Da jim ni treba sedeti v šoli cele ure v mokrih čevljih in si na ta način kvariti zdravja, se preobujejo ob prihodu v šolo v suhe, domače čevlje ali copate. Vlada sedaj želi, da se ta lepa in koristna navada vpelje tudi v vseh drugih okrajih, kjer je potrebno. Nihče ni sicer prisiljen kupiti svojim otrokom obuvala tudi za šolsko sobo, vendar je pa vlada prepričana, da bodo starši sami spoznali važnost te odredbe in bodo z veseljem preskrbeli svojim otrokom kaj primerne, da se v šoli preobujejo. — Na to naj bi se mislilo tudi pri nas. H.

Raznoterosfi.

Najlepše, kar imamo. Ob početku šolskega leta je objavil »Slovenec« pod naslovom »Zlato seme« lepo notico, ki je vredna, da se otme pozabljivosti: »Po Slovenskem so se danes začele šole. Na tisoče jih je, ki so stopili v šole, v novo leto izobrazbe in vzgoje. Vsaka šola ima to dvojno nalogo. Mlado drevesce, če naj zraste mogočno, ne sme poganjati samo vej in cvetja, ampak v njem se mora pretakati zdrav sok. Iz globine na zunaj! Globoko smo prepričani, da se vsa naša učeča se mladina in njeni učitelji v

tej svetovni vojni jasno zavedajo, da še nikdar ni bila šola za naš narod tako odločilnega pomena, kakor ravno v tej strašni dobi. Koliko mladih in najlepših nad je vzela ta vojna. Ali naj mali narod živi brez upanja, da bodo živili dali mrtvim življenje? Slovenska mladina iz vojne dobe mora narodu prinesiti čistih, resnih značajev, ki bodo s svojo voljo, srcem in znanjem nadkriljevali v vsakem oziru vse naše drugorodne sosede. Če nismo močni in nepremagljivi po številu, moramo biti taki po vsestranski izobraz-

bi in zdravi vzgoji. Našemu ljudstvu in tudi njegovi mladini sta najljubši dve imeni: Bog in domovina. Ljubezen je vir življenja in preмага vse ovire in žalosti. Kvišku srca! Naj prihaja od tam zgoraj luč in milost nad našo mladino in domovino. Čim večja je potreba, tem obilnejša bo pomoč. Bog svojih ne zapusti. Naše mladine pa ne sme zapustiti tudi ne naša javnost. V teh časih je mladina največ in najboljše, kar imamo. Potrebna je vsakovrstne podpore za vsakdanji vojni kruh in za glavo in srce. Kdor ima, naj sedaj daje obilo mladim slovenskim srcem. Sedaj se odločuje, kakšno bo življenje našega naroda. Ali vemo, kaj je mladina slovenskemu narodu?»

Ob obletnici junaške smrti c. kr. učitelja Rajka Novak. Bil je priden moj učenec pred leti, pa zopet leta dober tovariš, mladini vzoren, priljubljen učitelj. Leta 1915. februarja se je poslovil. Hitro sva opravila, ker je bilo obema težko. Pozabila se pa nisva. Kaka vojna dopisnica je o tem pričala njemu in meni. Prva se mi je pri kroženju izgubila. Treh zadnjih pa nisem izdal iz rok; od časa do časa z zanimanjem preberem priče mladega, mehkega, a temu vključ junaškega srca. Evo!

Severno bojišče, 28./VII. 1915.

1. Častiti g. katehet! Pisal sem Vam že, da smo po dveh hudih bitkah udrli čez mejo v sovražnikovo deželo in se globoko zakopali v strelske jarke. Tu smo sedaj že osem dni in pričakujemo vsak čas novega napada. Kar se tiče mojega življenja, sem si ga uredil kakor pač vsak vojak, ki je na fronti. Nepovabljenih gostov in tetk imam že tudi dosti na sebi. Vsemu se privadi človek. Poročal sem Vam tudi, da služijo pri tem polku sami Hrvati. Dobri in vestni ljudje so to. — Danes imam zopet ponočno službo. Pregledovati mi je cel jarek v dolgosti kakih 600 m. Zanimivo, a tudi nevarno. Pri zadnji moji ponočni službi sem šel iz jarka do »postna« in ga poučeval. V hipu zašušte krogle mimo glave in ušes — znamenje, da je bil tudi sovražnik čuječ. Ponoči ogenj sicer miruje, samo rakete razsvetljujejo obraze spečih vojakov in onih, ki odganjajo skrbi v pobožni molitvi ali pa v premiš-

ljevanju na svoje drage. — Iskrene pozdrave Vam udani Rajko Novak, kadet-aspirant.

Bojišče, 14. avgusta 1915.

2. Veleč. g. katehet! Karto Vašo prejel včeraj. Iskrena hvala za zanimive podatke iz Idrije. Ko smo došli čez Bug, smo imeli prestati še nekaj hudih dni, sedaj smo pa že cel teden v rezervi in ostanemo še nekaj časa. Utaborili smo se v nekem gozdu in izkopali lepe brloge. Cesarjev rojstni dan bomo praznovali v bližnjem selu s sv. mašo. Vsak dan ekserciramo par ur zarana; čez dan nekateri kosijo, drugi zopet popravljajo in gradijo nanovo svoje podzemeljske koče. Prav idilično, če bi nas ne motili 2000 m pred nami naši in sovražnikovi streli. Dal Bog, da bi nastal kmalu mir! Veseli me in sem Vam hvaležen, če se me spominjate katerikrat v domovini.

Vaš udani Rajko Novak, kadet-aspirant.

Bojišče, 26./IX. 1915.

3. Dragi g. katehet! V zadnjih dnevih meseca septembra — od 3. dalje — so se bili mnogi hudi boji, v katerih sem izgubil več svojih prijateljev. 16. t. m. je bila posebno strašna artiljerija. Praporščak Jeretin, pri isti kompaniji kot jaz, je ležal v svojem kritju. Kar prileti granata s polnim učinkom, mu razdere kritje in zdrobi glavo. Drugi praporščak od sosednje kompanije je v svojem kritju ravno bral Tolstojev delo »Vojna in mir«. Zopet je padla granata s polnim učinkom ravno v kritje, mu iztrgala srce in rebra in ga potem vrgla več metrov kvišku v zrak. Bile so takrat grozne ure! Protí sovražniku imamo sedaj naravno mejo ob Ikvi. Utrdili smo se zopet močno, in par dni je streljanje nekoliko ponehalo. Danes sem bil slučajno po opravi v onem selu, kjer se nahaja poveljstvo naše divizije. Dan nebeško lep! Ob 8. uri zjutraj se je obhajala tam na prostem služba božja, ki jo je vršil vojni kurat, rodom iz Tirolske. Inteligent, a prijazen mož, ki si da zlasti veliko opraviti med ranjenimi vojaki, deleč jim tolažbe. Tirolec ljubi nad vse svojo domovino. Tudi njega vleče sedaj le tja doli k njegovim bratom, ki stojijo proti Italiji. — Pod širokim drevesom so

napravili oltar, okoli pa se je razpostavilo vojaštvo. Še nekoji prihajajo! To so uboge matere v revnih oblekah, z otročički v naročju ali poleg sebe. Ko se približajo, se vržejo na kolena in se udeležujejo vzorno sv. opravila. Godba zaigra prvi komad — Haydnove maše. Nebo je bilo sinje, jasno, zapihala ni niti najmanjša sapica, bilo je to nekaj tako ginljivo lepega, da sem začutil solze v očeh. Iskrene pozdrave! Vaš udani Rajko Novak, kadet.

Kakor bi bil slutil! Dne 7. oktobra 1915 je umrl junaške smrti v starosti 29 let. C. kr. rudniška ljudska šola, na kateri je marljivo deloval od jeseni 1906, mladega junaka ne bo pozabila. O.

Uradna obleka. Ne da bi docela soglašali, vendar pa zaradi zanimivosti omenjamo, kar je zapisala neka učiteljica:

»Vedno me je še dražilo, ker učiteljice nimamo enotne službene obleke. Tako je mogoče, da prihaja z njo roko v roki moda v posvečene prostore šolskega poslopja ter spušča vabeče svoje grešne oči v srca otrok, ki se jim kaj hitro pokvari nepopačen okus; kajti pred mladino se — žal — ne pojavljajo vsekdar samo čiste in plemenite oblike. Marsikatera učiteljica zanese s svojo modno obleko med mladino nevaren pohlep, ki zavaja mlado, nepokojno srce, da hoče dopadati. Največkrat se pa izpričuje v moderni noši globoko pomanjkanje notranje vrednosti... Zato pa — uradno obleko! Samo ta je vredna vzvišenega poklica ljudske vzgojiteljice!«

Računanje na pamet ali pismeno računanje? V nižjih razredih, dokler učenci ne znajo vseh štirih operacij, je potrebno predvsem računanje na pamet, ki se pa naslanja na računski stroj, torej na — nazorni pouk! Pozneje pa je glavno — pismeno računanje, kajti kaj pomaga, ako zna spreten učenec izračunati na pamet 42. 53! Če gre za krone, gotovo ne bo zaupal svojemu računu, ampak bo vzel svinčnik v roke! Kdo pa tudi računa dandanes na pamet. Kvečjemu kaka branjevka (natakarica že ne več), in še pri tej moraš biti jako previden, da te ne opehari.

—a—
Knjižnico pokojnega pesnika dr. Fr. Markoviča je kupil za 5000 K zagrebški

nadškof dr. A. Bauer; namenil jo je dijaškemu semenišču, ki se bo v doglednem času otvorilo.

Učiteljski in invalidi, ki vsled vpoklica v vojno službo niso mogli dovršiti svojih študij, zamorejo še nadaljevati šolo na učiteljskih, ako so za učiteljsko službo telesno še sposobni. Naučni minister je dovolil, da smejo taki invalidi napraviti izpite samo iz glavnih predmetov.

Varovalnice in zavetišča. Osrednja zveza katol. zavetišč v Bonu na Nemškem je sestavila statistiko, ki izkazuje, da so v Nemčiji (brez vojnih zavodov) 2003 zavodi, ki se v njih vzgajajo in varujejo siromašni otroci, ki bi bili sicer zanemarjeni in brez zadostnega nadzorstva. Med temi zavodi je 1610 varovalnic (Kinderbewahranstalt), 29 otroških vrtcev, 256 zavetišč, 7 otroških domov, 32 zavodov za pohablence in 69 podobnih naprav.

Varovalnice so zavodi, ki v njih negujejo in oskrbujejo 3—6letne otroke. V zavetišču sprejemajo šoloobvezne otroke, da so ob prostem času pod nadzorstvom in skrbno odgojo ter primerno zaposleni.

Kdo vzdržuje te naprave?

Župnije in cerkvene občine imajo 556 takih zavodov; 353 jih je v lasti političnih občin, 515 jih imajo razna društva, 291 samostani, 91 privatniki in industrijalna podjetja, 8 škofje, 40 katoliška ženska zveza, 143 ustanove, vlada, kuratoriji. Povečini (1898) jih vodijo redovnice.

Avstrijska vseučilišča so imela v poletnem semestru (1916) po uradnem izkazu razmeroma še precej veliko dijaštva: Dunaj 3472 slušateljev in slušateljic; Praga (češko vseučilišče) 1891; Praga (nemška univerza) 638; Gradec 647; Inomost 584; Lvov 1174; Krakov 1281; Črnovice 188. Skupno število visokošolcev je torej bilo 9875; od teh je 1261 bogoslovcev (Inomost 309).

Katoliška šolska organizacija za Bavarsko je imela nedavno prvi občni zbor v Nürnbergu. Pri tej priliki je govoril deželni tajnik Werthmann, ki je dokazoval potrebo te organizacije zlasti z ozirom na namero onih strank, ki bi rade

odpravile verski vpliv na šolo. Pri javnem zborovanju je govoril državni svetnik pl. Franckenstein o šoli in družini.

Otokar Kernstock — docent. Znani štajerski pesnik in redovnik avguštinskega samostana Voralpe je pozvan kot docent na učiteljsko akademijo dunajskega pedagogija, kjer bo predaval o poetiki, retoriki in stilistiki. Za slovitega pesnika je to zvanje pač častno, za akademijo pa velika pridobitev. Le žal, da je Kernstock že v 70. letu in je dvomno, če mu bo ločitev od štajerske domovine, zlasti od mikavne župnije Festenburg, ki jo je od l. 1889. upravljal, dobro teknila. Gotovo pa je, da bo mogel s svojim obširnimi znanjem v novi službi veliko bolje koristiti nego mu je bilo doslej mogoče.

28.000 učericev in učenek imajo točasno vse tržaške šole. Nedavno je nadzoroval po šolah tržaški namestnik, ker uvažajo razne nove naredbe, ki imajo namen, utrditi med mladino avstrijsko misel.

Židovsko vseučilišče. Kakor pišejo, bo v Varšavi ustanovljeno v kratkem židovsko vseučilišče z 20 profesorji in docenti. To bi bilo drugo židovsko vseučilišče; eno namreč že imajo v Jafi v Palestini. Na palestinskem židovskem vseučilišču poučujeta tudi dva židovska profesorja z Dunaja.

Rektor vseučilišča v Budimpešti. Za rektorja na vseučilišču v Budimpešti je izvoljen znani pastoralni profesor dr. Ahacij Mihályfi, odličen član ogrske pro-

vince cistercijanov. Ko je bil umeščen, je v svojem nastopnem govoru našteval in poudarjal velike naloge duhovskega stanu po vojski: reorganizacija gospodarskega življenja, duševno in нравstveno vodstvo ljudstva in rešitev ogrskega življa, da moralno ne zajde. Temeljiti govor je napravil globok vtis.

Šolstvo na Sedmograškem je vsled vojnih razmer razdejano. Kakor znano je Sedmograška povečini katoliška dežela, ki ima 16 dekanij; od teh je bilo 8 popolnoma, 5 deloma izpraznjenih. Katoliške šole se nahajajo v največjem številu prav v tem ozemlju, kjer je pobegnilo prebivalstvo in učiteljstvo. Od sedmih gimnazij so štiri prenehale; peta je v nevarnosti. Enako je postala žrtev izpraznitve učiteljska pripravnica, semenišče za učiteljske kandidatke ter dvojne sirotišče. Gmotna škoda, ki je nastala vsled tega, da se nahaja največ novih šolskih stavb na bojnem ozemlju, se še ne da preračunati.

Kako najbolje ponavljamo naštevanko. Učitelj napiše na tablo številke 5, 3, 7, 2, 9, 4, 8, 6 (namesto po vrsti 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9), potem pa pokliče učenca ter mu reče: Pomnoži vse to z 2; za tem pokliče drugega, da množi s 3, nadalje drugi učenci s 4, 5, 6, 7, 8, 9. — Za deljenje prav primerna vaja pa je, ako napišeš na tablo n. pr. 7, 16, 24, 32, 43, 51, 65, 78, 89 ter kličeš učence, da to na pamet dele z 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 tako-le: 9 v 16 je enkrat, ostanek 7, 9 v 24 je dvakrat, ostanek 6 itd.

Slovstvo in glasba.

»Im Gefolge Jesu.« V zalogi I. Schnellove bukvarne (C. Leopold), Warrendorf, Westfalsko, je izšla knjiga z zgorajšnjim naslovom, ki nanjo opozarjamo osobito slovenske učiteljice. Knjigo je spisal jezuit Otto Cohausz; obsega 69 razmotrivanj, ki jih je pisatelj namenil resnim, po samovzgoji, plemenitem srcu in uspešnem delovanju v svojem poklicu stremečim učiteljicam. Knjiga, ki iz nje govori bogato izkustvo, vsebuje toliko lepega, da lahko služi kot zakladnica življenske in pedagoške modrosti vsaki,

zlasti še mlajši učiteljici. Govori o učiteljskem poklicu, o nastopu službe, zlasti obširno pa o delovanju v poklicu. — Pogled, uprt na vzor-učitelja Jezusa, naj skuša učiteljica svoje življenje uravnati po Njegovem vzvišenem zgledu, da doseže sama srečo in zadovoljnost, pa tudi stori mnogo dobrega v svojem delokrogu. — Cena knjigi je 3 M. A. O.

Alojzij Res: **Ob Soči.** Vtisi in občutja z goriškega bojišča. — V korist goriškim beguncem. Cena 60 vin. V založbi štoka v Trstu.

